

ARAŞTIRMA / RESEARCH

Hemşirelik Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri, Algılanan Stres ve Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi*Investigation of Nursing Students' Views on Distance Education, Perceived Stress and Burnout Levels*Akgün YEŞİLTEPE¹, Sevda ARSLAN ŞEKER²¹Munzur Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Tunceli, Türkiye²Munzur Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Tunceli, Türkiye

Geliş tarihi/Received: 28.08.2022

Kabul tarihi/Accepted: 17.02.2023

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:

Akgün YEŞİLTEPE, Dr. Öğr. Üyesi
Munzur Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Ebelik Bölümü, Merkez, TUNCELİ
E-posta: akgun_62@hotmail.com
ORCID: 0000-0002-4720-3118

Sevda ARSLAN ŞEKER, Dr. Öğr. Üyesi
ORCID: 0000-0002-1146-8886

Öz

Amaç: Bu araştırma, hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin, algılanan stres ve tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı-kesitsel nitelikte bir araştırmadır. Araştırmanın evrenini bir devlet üniversitesinin hemşirelik bölümü 1., 2., 3., ve 4. sınıflarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur. Araştırma, 01.05.2021-01.06.2021 tarihleri arasında araştırmayı kabul eden 137 öğrenci ile herhangi bir örnekleme yöntemine gidilmeden yürütülmüştür. Veriler tanıtıcı özellikler formu, Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşler Ölçeği (UEYGÖ), Algılanan Stres Ölçeği (ASÖ-14) ve Tükenmişlik Ölçeği Kısa Versiyonu (TÖ-KV) ile toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde student t testi, tek yönlü varyans analizi, Pearson korelasyon analizi, Bonferroni post-hoc testi, basit doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 21,13±2,10 yıl, %61,3'ü kadın, %37,2'si birinci sınıftır. Araştırmada, UYEGÖ puan ortalaması 44,85±7,14; ASÖ puan ortalaması 44,56±12,15; TÖ-KV puan ortalaması ise 43,51±13,90 olarak bulunmuştur. UYEGÖ ile ASÖ arasında negatif düşük düzeyde ilişki ($r=-,194$, $p=0,023$); ASÖ ile TÖ-KV arasında pozitif orta düzeyde ilişki ($r=0,569$, $p=0,000$) saptanmıştır. Tükenmişlik, algılanan stres üzerinde meydana gelen değişikliğin %32,4'ünü açıklamaktadır ($R^2=0,324$).

Sonuç: Hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin orta düzeyde olumlu, algılanan streslerinin ve tükenmişliklerinin yüksek düzeyde olduğu bulunmuştur. Uzaktan eğitim sürecine ilişkin eksiklik ve yetersizlikler, öğrenci-öğretim elemanı etkileşimi, fiziki alt yapı sorunları, teknik destek alamama gibi öğrencilerde uzaktan eğitim ile ilgili stres oluşturabilecek dışsal engelleyici faktörlerin kurumlar tarafından iyileştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan eğitim, stres, tükenmişlik, öğrenci, hemşirelik, COVID-19.

Abstract

Objective: This research was conducted to examine the nursing students' views on distance education, their perceived stress, and burnout levels.

Material and Method: This is a descriptive and cross-sectional study. The population of the research consisted of students studying in the 1st, 2nd, 3rd, and 4th grades of the nursing department of a state university. The research was carried out with 137 students who agreed to participate in the research between 01.05.2021 and 01.06.2021. The data were collected with the introductory features form, the Views of Distance Education Students on Distance Education, the Perceived Stress Scale (PSS), and the Burnout Measure Short Version (BMS). Student's t-test, One-way Analysis of Variance, Pearson Correlation analysis, Bonferroni Post-Hoc test, and simple linear regression analysis were used to analyze the data.

Results: The mean age of the students participating in the study was 21.13±2.10 years, 61.3% were female, 37.2% were first grade. In the study, the mean score of the Views of Distance Education Students on Distance Education was 44.85±7.14, the mean score of PSS was 44.56±12.15, and the mean score of BMS was 43.51±13.90. A weak and negative correlation between WDESDE and PSS ($r=-,194$, $p=0,023$). A moderate and positive correlation ($r=0,569$, $p=0,000$) was found between PSS and BMS. In addition, burnout explains 32.4% of the change in perceived stress ($R^2=0,324$).

Conclusion: It was found that the views of nursing students towards distance education were moderately positive, and their perceived stress and burnout levels were high. It is recommended that institutions should eliminate the external barriers that may create stress during distance education, such as deficiencies and inadequacies in the distance education process, problems in the student-instructor interaction, physical infrastructure problems, and inability to receive technical support.

Keywords: Distance education, stress, burnout, students, nursing, COVID-19.

1. Giriş

Dünyada ve ülkemizde etkisini gösteren Coronavirus-19 (COVID-19) pandemisi eğitim, sağlık bakımı, ekonomi, sanat gibi pek çok alanda değişiklikler meydana getirmiştir (1). Eğitim alanında sürecin kesintiye uğratılmaması amacıyla eğitim sistemi yeniden yapılandırılmış, farklı eğitim yaklaşımları kullanılarak eğitim-öğretim faaliyetleri devam ettirilmiştir (2). Bu kapsamda bilgisayar ve bilişim teknolojisinin aktif olarak kullanıldığı uzaktan eğitime geçilmiştir. Pandemi öncesi yapılan çalışmalarda uzaktan eğitimin, sağlık alanındaki öğrencilerin uygulama, tekrar yapma ve geri bildirim yoluyla öğrenme çıktılarını geliştirmelerine olanak sağladığı ve uzaktan eğitimde de geleneksel yöntemler kadar iyi bir sonuç elde edebileceği bildirilmiştir (1,3). Yapılan birçok çalışmada da, uzaktan eğitimin hemşirelerin ve hemşirelik öğrencilerinin motivasyonlarını (4), kavrama becerilerini ve memnuniyetlerini (5) ve öz yeterliliklerini (6) geliştirme konusunda yararlı olduğu belirtilmiştir. Bunun aksine, uzaktan eğitimin geleneksel öğrenmeye göre üstün olmadığını, alternatif bir yöntem olduğunu (7), uzaktan eğitimde asenkron yöntemlerin kullanımının öğrencilerde öğrenme topluluğunun tamamen bir parçası değilmiş hissi oluşturduğu (8), motivasyon eksikliği ve dikkat dağınıklığı yarattığı (9) yapılan çalışmalarda vurgulanmıştır. Pandemi döneminde yapılan çalışmalarda teknik ve altyapı sorunları, öğretim elemanlarının uzaktan eğitim konusundaki deneyimsizliği, ev ortamının eğitim almak için uygun olmaması, çevrimiçi öğretim materyallerinin verimliliğinin düşük olması gibi sorunların yaşanmasının, öğrenciler üzerinde akademik stres, kaygı, üzüntü, tükenmişlik ve anksiyete yarattığı ifade edilmiştir (10-14).

Uzaktan eğitim sistemleri özellikle internet olanaklarının neredeyse hiç bulunmadığı ve öğrenme deneyiminin fiziksel sınıflardan tamamen farklı olduğu kırsal alanlarda yetersiz kalmaktadır. Adnan ve Anwar (15), COVID-19 pandemisi sürecinde Pakistanlı öğrencilerin çevrimiçi derslere yönelik psikolojik yükünü gözlemlediği çalışmasında eğitim kaynaklarına erişememe, internet erişiminde ve teknik konularda sorunlar yaşama gibi çevrimiçi eğitimin, Pakistan gibi az gelişmiş ülkelerde istenen performansı olumsuz etkileyebileceğini belirtmiştir. Çevrimiçi dersler nedeniyle grup öğrenme etkinliklerinin ve laboratuvar çalışmalarının eksikliği, zamanın çoğunu evde geçirme ve daha az fiziksel katılım nedeniyle öğrencilerde psikolojik stres ve tükenmişlik görüldüğü belirlenmiştir (10, 16).

Durgun ve arkadaşlarının (2) yapmış oldukları çalışmada hemşirelik öğrencilerinin durumluluk ve süreklilik kaygı düzeylerinin orta seviyede olduğu ve uzaktan eğitime yönelik görüşleri olumlu oldukça kaygı düzeylerinin azaldığı belirtilmiştir. Bir başka yapılan çalışmada hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşleri ile uzaktan eğitime yönelik tutumları arasında yüksek düzeyde pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır (17). Literatürde yapılan çalışmalarda örnekleme özellikle lisans hemşirelik öğrencileri ve üniversiteye hazırlanan öğrencilerinin oluşturduğu nitel ve niceliksel araştırmalarda; uzaktan eğitimin öğrenciler üzerinde özellikle stres ve tükenmişliği etkilediği bulunmuştur (12, 18-20). Pandemi süresince birçok üniversitede hemşirelik eğitiminde uzaktan eğitime geçilmiş olup, öğrencilerin bilgi düzeyleri ve becerileri noktasında eğitimler tarafından yeterli değerlendirme yapılamamıştır. Hemşirelik öğrencilerinin uygulama

açıkları oluşması nedeniyle bu süreçte stresleri artmış bu durum tükenmişliği tetiklemiştir. Bu araştırma, hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşleri, algılanan stres ve tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

1.1. Araştırma Soruları

- Hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşleri, algılanan stres ve tükenmişlik düzeyleri nasıldır?
- Hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşleri, algılanan stres ve tükenmişlik düzeyleri sosyo-demografik değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?
- Hemşirelik öğrencilerinin algıladıkları stres, tükenmişliği etkilemekte midir?

2. Gereç ve Yöntem

2.1. Araştırmanın Tipi, Yapıldığı Yer

Tanımlayıcı ve kesitsel tipteki bu araştırma 01.05.2021-01.06.2021 tarihleri arasında bir üniversitenin hemşirelik bölümü öğrencilerinde gerçekleştirilmiştir. 2021 yılı güz döneminde hemşirelik 1. Sınıf öğrencileri pandemi nedeniyle derslerin tamamını, 2., 3., ve 4. sınıf öğrencileri ise derslerin %70'ini uzaktan eğitim ile almıştır. 2., 3., ve 4. sınıflar klinik uygulaması olan hemşirelik alan derslerini sadece sınıf içi ortamda, 1. sınıflar ise bütün derslerini eş zamanlı ve eş zamansız olmak üzere uzaktan eğitim ile gerçekleştirmiştir. Araştırmanın yürütüldüğü üniversitede uzaktan eğitim, M-Education (Moodle) ÖYS Platformu üzerinden eş zamansız ve Uzaktan Eğitim Platformu ile eş zamanlı olarak gerçekleştirilmiştir. Haftalık ders programına göre dersin sorumlu öğretim elemanı tarafından üniversitenin uzaktan eğitim platformuna yüklenen videolar, sunumlar, ek kaynak materyaller ve ödevler ile eş zamansız dersler gerçekleştirilmiş olup, eş zamanlı dersler, ders programında belirtilen gün ve saatlerde gerçekleştirilmiştir. Her bir ders süresi, 45 dakika ders ve 15 dakika ara olarak gerçekleştirilmiştir.

2.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini, bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümünde öğrenim gören tüm öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmanın örnekleme, evreni bilinen örneklemeden yola çıkılarak aşağıdaki formülle hesaplanmıştır (21).

$$n = \frac{N \cdot \sigma^2 \cdot Z\alpha}{(N - 1) \cdot d^2}$$

Araştırmanın evreni 209 kişi olduğundan, %95 güven aralığında %5 hata payı ile ulaşılabilecek minimum örneklem büyüklüğünün 136 kişi olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemini hemşirelik bölümü birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf hemşirelik öğrencisi (%66) oluşturmuştur. Herhangi bir örnekleme türüne gidilmeden öğrencilerinin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır.

2.2.1. Araştırmanın Değişkenleri

Bağımlı değişken: Tükenmişlik ölçeği puan ortalamaları

Bağımsız değişkenler: Uzaktan eğitime yönelik görüşler ve algılanan stres ölçeğinden alınan puan ortalamaları, sosyodemografik değişkenler.

2.2.2. Araştırma Dahil Edilme/Dışlanma Kriterleri

Araştırmaya dahil edilme kriterleri; hemşirelik bölümünde öğrenim görmek, çevrimiçi eğitim ile ders almış olmak, araştırma sorularını tam olarak yanıtlamak ve araştırmaya katılmayı kabul etmek olarak belirlenmiştir. Araştırma sorularını tam yanıtlamayan, hemşirelik bölümünde öğrenim görmeyen, araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul etmeyen öğrenciler araştırmaya dahil edilmemiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

2.3.1. Tanıtıcı Özellikler Formu

Formda, hemşirelik öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerini (yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, gelir durumu, bölümden memnun olma, bölümü isteyerek seçme durumu) ve uzaktan eğitim ve algılanan stresi etkileyen faktörleri (kişisel bilgisayarı olma, evde internete sahip olma, kronik hastalık, sigara kullanma, uyku problemi yaşama durumu) belirlemeye yönelik araştırmacılar tarafından literatür (22-24) doğrultusunda hazırlanan toplam 11 soru yer almaktadır.

2.3.2. Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşler Ölçeği (UEYGÖ)

Öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik görüşlerini belirleyebilmek amacıyla Yıldırım ve ark. (2014) tarafından geliştirilen ölçek 18 madde ve dört faktörden (Kişisel uygunluk, Etkililik, Öğreticilik ve Yatkinlik) oluşmaktadır (25). "1-hiçbir zaman katılmıyorum", "2-nadiren katılıyorum", "3-bazen katılıyorum", "4-genellikle katılıyorum", "5-her zaman katılıyorum" ifadelerinin olduğu beşli likert tipinde ölçektir. Ölçekten alınabilecek puanlar 18 ile 90 arasında değişmekte ve ölçekten alınan yüksek puan bireylerin uzaktan eğitime yönelik olumlu görüşlerinin olduğunu göstermektedir. Orijinal ölçeğin Cronbach's α değeri 0,864 (25). Bu araştırma için Cronbach's α değeri 0,891 olarak hesaplanmıştır.

2.3.3. Algılanan Stres Ölçeği (ASÖ-14)

Cohen, Kamarck ve Mermelstein (1983) (26) tarafından, kişinin hayatındaki birtakım durumların ne derece stresli algılandığını ölçmek için geliştirilen ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Eskin ve arkadaşları (2013) (27) tarafından yapılmıştır. Ölçek toplam 14 madde ve iki alt boyuttan (Yetersiz özyeterlik algısı ve Stres/rahatsızlık algısı) oluşmaktadır. "Hiçbir zaman (0)" ile "Çok sık (4)" arasında değişen beşli likert derecelendirmenin kullanıldığı ölçekte yedi madde (4,5,6,7,9,10,13) ters puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek puanlar 0 ile 56 arasında değişmekte ve ölçekten alınan yüksek puan kişinin stres algısının fazla olduğunu ifade etmektedir. Orijinal ölçeğin Cronbach's α değeri 0,84 (27) bu araştırma için Cronbach's α değeri 0,778 olarak hesaplanmıştır.

2.3.4. Tükenmişlik Ölçeği Kısa Versiyonu (TÖ-KV)

Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Tümkaya ve arkadaşları (2009) (28) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılmıştır. TÖ-KV, 1 (Hiç) ile 7 (Daima) arasında yanıt seçenekleri olan 10 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten alınan puanların artması bireylerin tükenmişliklerinin arttığını ifade etmektedir. Pines (2005) tarafından ölçeğin Cronbach's α değerleri 0,85 ile 0,92 arasında değişirken, ölçeğin uyarılma çalışmasında Cronbach's α değeri 0,91 olarak hesaplanmıştır (28, 29). Bu araştırma için Cronbach's α değeri 0,908 olarak hesaplanmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Analizlerde IBM SPSS Statistics 25.0 paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Veriler değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotlar (sayı, yüzde, min-max değerleri, ortalama ve standart sapma) kullanılmıştır. Kullanılan verilerin normal dağılıma uygunluğu; basıklık ve çarpıklığa bakılarak test edilmiştir. Veriler normal dağılıma uygun olduğu için parametrik testlerden t testi ve One Way Anova analizi ve basit doğrusal regresyon analizi yapıldı. Çoklu karşılaştırmada farkı belirlemede Bonferroni analizinden yararlanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişkiyi belirlemek için pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçların değerlendirilmesinde %95 güven aralığı ve $p < 0,05$ yanlılığı düzeyi dikkate alınmıştır.

2.5. Verilerin Toplanması

Araştırmaya gönüllü katılımlarının etkilenmemesi için öğrencilere öncelikle bu araştırmanın amacı ve yöntemi konusunda kapsamlı olarak bilgi sunulmuş, araştırmaya katılımların gönüllük esasına temellendiği, katılmayanların kimlik bilgilerine erişilemeyeceği açıklanmıştır. Google formlar aracılığı ile oluşturulan anket sayfasının ön koşulu olarak "Yukarıdaki bilgileri okuduysanız ve bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorsanız aşağıdaki kutucuğu işaretleyiniz" ifadesine "Kabul Ediyorum" yazısının başındaki kutucuğu işaretlemiş olan katılımcıların yazılı onay verdiği kabul edilmiştir. Öğrencilerin onamı alındıktan sonra soruları online ortamda doldurmaları istenmiştir. Tekrar doldurmaları önlemek için öğrenci numarasının son 4 rakamı yazılmıştır.

3. Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 21,13±2,10 yıl, %61,3'ü kadın, %37,2'si birinci sınıf, %53,3'ünün geliri giderinden fazladır. Öğrencilerin %81,8'inin kendine ait bir bilgisayarı, %66,4'ünün evinde interneti bulunmamaktadır. Öğrencilerin %87,6'sının kronik bir sağlık probleminin olmadığı, %58,4'ünün uyku problemi yaşadığı, %82,5'inin sigara kullanmadığı, %62'sinin bölümü isteyerek seçtiği, %73,7'sinin bölümden memnun olduğu saptanmıştır (Tablo 1).

UEYGÖ puan ortalaması 44,85±7,14 iken, ASÖ-14 puanlarının 44,56±12,15, TÖ-KV puanları ise 43,51±13,90'dır. Öğrencilerin UYGÖ "kişisel uygunluk" alt boyut puan ortalaması 13,22±5,62, "etkililik" alt boyutu puan ortalaması 9,13±4,24, "öğreticilik" alt boyutu puan ortalaması 7,57±3,98 ve "yatkinlik" alt boyutu puan ortalaması 10,48±3,03 olarak bulunmuştur. ASÖ-14 "yetersiz özyeterlik" ve "stres/rahatsızlık" alt boyut puan ortalamaları ise sırasıyla, 20,56±4,29 ve 24,28±4,16 olarak hesaplanmıştır (Tablo 2).

UEYGÖ ile ASÖ-14 puan ortalamaları arasında negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı ilişki ($r = -,194$, $p = 0,023$) bulunurken UYGÖ ile TÖ-KV puan ortalamaları arasında ilişki ($r = -,139$, $p = 0,105$) saptanmamıştır. Ayrıca; ASÖ-14 ile TÖ-KV puan ortalamaları arasında orta düzeyde anlamlı ilişki ($r = 0,569$, $p = 0,000$) bulunmuştur (Tablo 3).

Algılanan stresin, tükenmişlik üzerindeki etkisini araştırmak üzere basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Algılanan stres'in, tükenmişlik üzerindeki değişimin %32,4'ünü açıkladığı görülmektedir (Adjusted $R^2 = 0,324$). Tükenmişlik ile algılanan stres arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür (Beta=0,569, $p < 0,05$). Algılanan streste 1 birimlik artış, tükenmişlik üzerinde 1,067'lik artışa neden olmaktadır ($\beta = 1,067$) (Tablo 4).

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Tanımlayıcı Özellikleri (n=137)

Tanımlayıcı Özellikler	n	%
Yaş (21,13±2,10)	18-19	21,9
	20-21	42,3
	21 üstü	35,8
Cinsiyet	Kadın	61,3
	Erkek	38,7
Sınıf	1.Sınıf	37,2
	2.Sınıf	26,3
	3.Sınıf	24,1
	4.sınıf	12,4
Gelir Durumu	Gelir < Gider	4,4
	Gelir = Gider	42,3
	Gelir > Gider	53,3
En Uzun Yaşanılan Yer	İl	47,4
	İlçe	31,4
	Köy	21,2
Kişisel Bilgisayar	Evet	18,2
	Hayır	81,8
Ev interneti	Evet	66,4
	Hayır	33,6
Kronik Sağlık	Evet	12,4
	Hayır	87,6
Sigara Kullanımı	Evet	17,5
	Hayır	82,5
Uyku Problemi	Evet	58,4
	Hayır	41,6
Bölümü İsteyerek Seçme	Evet	62,0
	Hayır	38,0
Bölümden memnuniyet	Evet	73,7
	Hayır	26,3
Toplam	137	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin UEYGÖ toplam puan ortalamaları cinsiyet ve sınıf değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Buna göre erkek öğrencilerin UEYGÖ puan ortalamaları kadın öğrencilerden anlamlı derecede daha fazladır. Bonferroni analizi sonucuna göre; üçüncü sınıf öğrencilerinin UEYGÖ toplam puan ortalamaları ikinci sınıf öğrencilerinden anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur (Tablo 5).

Araştırmaya katılan öğrencilerin ASÖ-14 toplam puan ortalamaları kişisel bilgisayarı, uyku problemi ve bölümden memnun olma değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Bonferroni analizi sonucuna göre; Kişisel bilgisayarı olmayanlar olanlara göre, uyku problemi olanlar olmayanlara göre, bölümden memnun olmayanlar, memnun olanlara göre daha yüksek ASÖ-14 ortalamasına sahiptir (Tablo 5).

Araştırmaya katılan öğrencilerin TÖ-KV toplam puan ortalamaları cinsiyet, kronik sağlık problemi, kişisel bilgisayara sahip olma, uyku problemi yaşama, bölümü isteyerek seçme ve bölümden memnun olma değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Buna göre kadın öğrencilerin erkek öğrencilere, kronik sağlık problemi ile uyku problemi olan öğrencilerin olmayanlara göre, bölümü isteyerek seçmeyenlerin seçenlere göre, bölümden memnun olmayanlar, olanlara göre "TÖ-KV" puan ortalamalarının anlamlı derecede fazla olduğu görülmektedir (Tablo 5).

Tablo 2. Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri Ölçeği ve Alt Boyutları, Algılanan Stres Ölçeği ve Alt Boyutları ile Tükenmişlik Ölçeği Puan Ortalamaları ve Güvenirlik Katsayıları

Ölçekler ve Alt Boyutlar	Min-Max.	X±SS	Cronbach Alpha
Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri Ölçeği	18-90	44,85±7,14	0,891
Kişisel Uygunluk	6-30	13,22±5,62	
Etkililik	5-25	9,13±4,24	
Öğreticilik	4-20	7,57±3,98	
Yatkınlık	3-15	10,48±3,03	
Algılanan Stres Ölçeği	0-56	44,56±12,15	0,778
Yetersiz özyeterlik	0-28	20,56±4,29	
Stres/Rahatsızlık	0-28	24,28±4,16	
Tükenmişlik Ölçeği	10-70	43,51±13,90	0,908

4. Tartışma

Bu araştırma hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşleri, algılanan stres ve tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Yapılan bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin olumsuz olduğu belirlenmiştir. Literatürde üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşlerini olumsuz (17, 30) ve orta düzeyde (2, 31-33) değerlendiren araştırma sonuçları yer almaktadır. Arslan Şeker ve Bayram (2022) yaptığı çalışmada hemşirelik öğrencileri, uzaktan eğitimin teorik bilgi düzeylerine ve mesleki uygulama becerilerinin gelişimine hiç katkısının olmadığını belirtmiştir (34). Literatürde öğrencilerin büyük çoğunluğunun e-öğrenmeyi etkili bulmadığı belirtilmektedir (12, 34, 35). Thapa ve arkadaşları (2021) yaptıkları çalışmada hemşirelik öğrencilerinin e-öğrenmenin yüz yüze öğrenmeye göre daha az etkili olduğu sonucunu belirtmiştir (24). Uzaktan eğitime ilişkin yaşanan zorluklar arasında, öğretim elemanlarının öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarını kapsayacak açıklamalar yapmaması, eğitim içeriğini tasarlamada yetersiz kalması (36), altyapı, teknoloji, teknik ve yönetim desteğinin yetersizliği (37) gibi faktörler yer almaktadır. Pandemi sürecinde yapılan araştırma sonuçları, hemşirelik öğrencileri teorik ve uygulama derslerini öğrenmede zorlandıklarını, özellikle klinik uygulama becerilerini geliştirme konusunda yetersiz kaldıklarını belirtmiştir (2, 12). Bu çalışmada uzaktan eğitime yönelik görüşlerin olumlu olmasının öğrencilerin hemşirelik uygulamalı derslerini deneyimleyerek öğrenememe, öğretim elemanlarının, öğrencilerin ve kurumların uzaktan eğitim uygulamaları ile ilgili yeterli bilgilerinin, deneyimlerinin, donanımlarının olmamasından ve bu süreçte etkili iletişim sağlanamamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 3. Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri Ölçeği, Algılanan Stres Ölçeği ve Tükenmişlik Ölçeği Arasındaki Korelasyon Analizi Sonuçları

Ölçekler Arasındaki Korelasyon Sonuçları			
	1	2	3
1. Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri Ölçeği (1)	1,00		
2. Algılanan Stres Ölçeği (2)	-,194*	1,00	
3. Tükenmişlik Ölçeği (3)	-,139	0,569**	1,00

*p<0,05, **p<0,01

Öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre uzaktan eğitime yönelik görüşleri incelendiğinde yaş, gelir durumu, kişisel bilgisayar, ev internetine sahip olma, kronik hastalığı olma, sigara içme, düzenli uyku uyuma, bölümü isteyerek seçme ve bölümden memnun olma durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmadığı, fakat cinsiyet ve sınıf değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Çavuşoğlu ve Acar (38) yaptıkları çalışmada erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre uzaktan eğitime yönelik daha olumlu görüş bildirdiğini, sınıf değişkeni ile UYGÖ “öğreticilik” dışındaki tüm alt boyutlarda istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğunu, sınıf seviyesi azaldıkça uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin olumlu yönde arttığını belirtmiştir. Bu farklılığın erkeklerin teknolojiyi kullanmaya ilişkin ilgi ve tutumlarının kadınlara göre daha yüksek olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu araştırmaya benzer olarak Durgun ve arkadaşlarının (2) yapmış olduğu çalışmada üçüncü sınıfta öğrenim gören öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin diğer sınıflarda öğrenim gören öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Yapılan bu çalışmada ikinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerle üçüncü sınıfta öğrenim gören öğrencilerin puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın bu bulgusu, ikinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin teorik ve uygulamalı derslere ilişkin yeterli bilgi birikimine sahip olmaması ile ilişkilendirilmiştir. Literatürde üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim algılarına ilişkin yapılan çalışmalarda; cinsiyet (2, 22, 32, 33, 39-41), sınıf (32), yaş (38), kronik hastalık düzeyi, sigara içme (2), gelir düzeyi (2, 32), kişisel bilgisayara sahip olma (39, 41) ve internet bağlantısına sahip olma (41) değişkenlerinin uzaktan eğitim algısında anlamlı bir fark oluşturmadığı belirtilmiştir. Bu sonuçların aksine literatürde sınıf (2, 17, 38, 40, 41), yaş (17, 39) ve gelir düzeyinin artması (17) ile görüşlerin farklılaştığı; cinsiyet (31, 38, 42), internet bağlantısına (39) ve kişisel bilgisayara sahip olma (22, 38) değişkenlerine göre görüşlerinin anlamlı farklılık gösterdiği yönünde sonuçların da elde edildiği belirtilmektedir. Uzaktan eğitimle ilgili yaşanan dezavantajlar arasında fiziki, teknolojik imkanlara eşit biçimde sahip olamama gösterilmektedir (24, 43). Bu çalışmada kişisel bilgisayara sahip olma ile uzaktan eğitime ilişkin görüşlerde farklılığın olmaması öğrencilerin cep telefonlarını eğitim açısından aktif olarak kullanması ile açıklanmaktadır.

Ulusal ve uluslararası literatürde yapılan çalışmalarda derslerde teknik problemler yaşanması, süreç ile ilgili belirsizlik, hastalanma korkusu, öğrenemediklerini odaklanamama, öğretim elemanına ulaşmada güçlük yaşama gibi durumların öğrencilerde stres, anksiyete gibi olumsuz duyu durumlarının yaşanmasına yol açtığı belirtilmektedir (12, 19, 24, 44, 45). Yapılan bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin algılanan streslerinin yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu araştırma sonucu ile benzer olarak Karabulut ve arkadaşları (46) öğrencilerin algıladıkları stres düzeylerini yüksek olarak belirtmiştir. Bu çalışmadan farklı olarak Tuğut ve arkadaşlarının (47) ve Dereceli'nin (48) yaptıkları çalışmada öğrencilerin algılanan streslerinin orta düzeyde olduğu belirtilmiştir. Pandemi döneminde uzaktan eğitim alan üniversite öğrencilerinin mesleki becerilerine ilişkin kaygılarını tespit etmek amacıyla yürütülen çalışmada, uzaktan eğitimin öğrencilerde hayal kırıklığı yarattığı, yoğun kaygı yaşadıkları ve mezun olduktan sonra mesleğe ilişkin bilgi yükü ve beceriler yönünden kendilerini yetersiz gördükleri belirtilmiştir (45). Uzaktan eğitime ilişkin algılanan stresin yüksek düzeyde olması, öğrencilerin eğitim olanaklarından yeterince faydalanamadığı, bireysel, teknik ve kurum kaynaklı sorunlar yaşamış olması, derslere ilişkin bilgi ve becerilerini geliştiremediklerini düşünceleri ile ilişkilendirilmektedir. Bu çalışmada, öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre algılanan stres düzeyleri incelendiğinde kişisel bilgisayara sahip olma, düzenli uyku uyuma, bölümden memnun olma durumuna göre anlamlı bir farklılık olduğu, ancak yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, gelir durumu, ev internetine sahip olma, kronik hastalığı olma, sigara içme, bölümü isteyerek seçme değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmadığı saptanmıştır. Bu çalışmadan farklı olarak COVID-19 pandemisinin hemşirelik öğrencilerinin algılanan stres düzeylerine etkisini belirlemek amacıyla yapılan çalışmalarda kadın (46, 49, 50) ve dördüncü sınıf öğrencilerinin (46) algıladıkları stres düzeylerinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Bunun dışında bu araştırmaya benzer olarak sınıf (23, 50, 51) yaş, cinsiyet, bölümü isteyerek seçme ve kronik hastalıkları olup olmama (23) durumuna göre algılanan stresin anlamlı farklılık göstermediğini belirten çalışma sonuçları da bulunmaktadır. Literatürde yaş ve cinsiyet değişkenine ait farklı sonuçlar bulunmakla birlikte bu çalışmadaki farklılığın araştırmaya katılan öğrencilerin yaşlarının birbirine yakın olması, her iki cinsiyetin de aynı stresörlere maruz kalması ile ilişkilendirilmektedir. Yapılan çalışmalarda öğrencilerin gelir düzeyleri ile algılanan stres (23, 49) ve kaygı düzeyleri (2, 44) arasında anlamlı farklılık olduğunu belirten sonuçlar mevcuttur. Düşük sosyo ekonomik düzeyin insanlarda stres seviyesini arttırdığı bilinmektedir. Ancak bu çalışmada gelir düzeyi ile algılanan stres arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonucun gelir seviyesinin gidere göre daha yüksek ya da eşit olduğunu belirten katılımcıların çoğunlukta olması ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Gelir seviyesi yeterli ve yüksek olan bireyler sorunlarına daha hızlı çözüm bulabilmekte, eğitim-öğretim faaliyetleri için gerekli donanımına ulaşabilmekte, refah seviyelerini geliştirici eylemlerde bulunabilmektedir.

Tablo 4. Algılanan Stresin Tükenmişliğin Üzerine Yönelik Basit Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	Beta	F	Model (p)	Adjusted R2
Algılanan Stres	Sabit	49,560	24,393	0,000*				
	Tükenmişlik	1,067	-14,566	0,000*	0.569	64,707	0,000*	0,324

*p<0,05

Yine katılımcıların büyük çoğunluğunun evinde internetin olması, sağlıklı yaşam sürdürmesi, sigara içmemesi öğrencinin uzaktan eğitime katılımı ile ilgili sorun yaşamasına neden olmadığı için stres yaratmadığını düşündürmektedir. Bu çalışmada öğrencilerin bölümden memnun olmaları ile algılanan stres düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Hemşirelik bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerileri içeren uygulamalı bir disiplindir. Temel hemşirelik becerilerinin öğrencilere bu üç öğrenme alanlarını kazandıracak şekilde yapılandırılması gerekmektedir. Öğrencilerin meslek yaşantısına hazırlanması sürecinde gerekli teorik bilgiyi kazanmaları, kazandıkları bilgileri uygulamaya dönüştürmeleri dolayısıyla öğretim sürecinin çıktılarını sağlayabildiklerini düşünmeleri yaptıkları işten keyif almalarına ve memnuniyetlerinin artmasını sağlayacaktır. Araştırmanın bu bulgusunun öğrencilerin beceri laboratuvarları ve gerçek uygulama alanlarından uzak olması, uzaktan eğitime ilişkin tecrübelerinin olmaması, teknolojik açıdan sorun yaşayabilme gibi öğretim sürecine ilişkin olumsuzluklar bireylerin beklentilerinin karşılanmamasına dolayısıyla uzaktan eğitime ilişkin kaygı, stres yaşamalarına neden olduğunu düşündürmektedir.

Yapılan bu çalışmada öğrencilerin tükenmişliklerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Literatürde öğrencilerin tükenmişlik düzeylerini inceleyen araştırma sonuçları bu araştırma ile benzerlik göstermektedir (52, 53). Öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre tükenmişlikleri incelendiğinde; yaş, sınıf, gelir düzeyi, kişisel bilgisayara sahip olma, evde internet olma, sigara kullanma durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmadığı, ancak cinsiyet, kronik sağlık problemi olma, uyku problemi yaşama, bölümü isteyerek seçme ve bölümden memnun olma değişkenlerine göre tükenmişlik düzeylerinin istatistiksel olarak anlamlılık gösterdiği saptanmıştır. Literatürde öğrenciler ile yapılan çalışmalarda cinsiyet (54), bölümü isteyerek seçme (53, 55-57), bölümden memnun olma (55-58) ile tükenmişlik arasında anlamlı fark bulunan; yaş (53), sınıf (54, 56) ve gelir durumu (53, 57) ile tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmayan çalışma sonuçları bu araştırma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Bu araştırma sonuçlarından farklı olarak cinsiyet (53, 59) ile tükenmişlik düzeylerinin farklılaşmadığı, sınıf (52, 53) ile tükenmişlik düzeylerinin farklılaştığını saptayan sonuçlar literatürde yer almaktadır. Tükenmişliği etkileyen faktörler arasında mesleği isteyerek seçme ve meslekten memnun olmama durumu gösterilmektedir (56, 60). Turan ve arkadaşlarının (2019) (53) yaptığı çalışmada hemşirelik mesleğini isteyerek seçmeyenlerin tükenmişlik puan ortalamalarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirtilmiştir. Literatürde kendine uygun meslek bulma ve mesleğini severek yapmanın tükenmişlik yaşama durumunu azaltacağı belirtilmektedir (61). Denat ve arkadaşlarının (2018) (56) çalışmasında mesleği isteyerek seçmeyen ve kısmen isteyerek seçen katılımcıların daha fazla

tükenmişlik yaşadığı, bölümden memnun olmayanların ise daha fazla duyuşsal tükenmişlik ve duyarsızlaşma yaşadığı ifade edilmiştir.

Yapılan bu çalışmada uzaktan eğitime yönelik olumlu görüş arttıkça algılanan stresin azaldığı, tükenmişlik düzeylerinde değişiklik olmadığı ancak algılanan stres arttıkça tükenmişliğin arttığı saptanmıştır. Oducado ve Estoque (2021) (13) hemşirelik lisans öğrencilerinin çevrimiçi öğrenme sırasında stres, memnuniyet ve akademik performanslarını belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada öğrencilerin %47,2'sinin çevrimiçi öğrenmeyi çok stresli bulduğu, %46.3'ünün çevrimiçi öğrenmeden memnuniyetlerinin orta düzeyde olduğu, %43.6'sı akademik performanslarının pandemiden önemli ölçüde etkilendiğini belirtmiştir. Yapılan başka bir çalışmada öğrencilerin çevrimiçi öğrenmeye hazır oluştukları ile e-öğrenmeye ilişkin stres puan ortalamaları arasında ters, orta ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (62).

Yapılan bu çalışmada algılanan stresin tükenmişliğe neden olduğu belirlenmiştir. Pandemi sürecinde uzaktan eğitim ile ilgili hemşirelik öğrencilerinde yapılan çalışmalarda internete erişme imkanının kısıtlı olması ya da hiç olmaması, uzaktan eğitim alt yapısından kaynaklı sorunlar yaşama, kişisel bilgisayara sahip olmama, ev ortamının öğrenme sürecini olumsuz etkilemesi, uygun ev ortamına sahip olmama, derslere aktif katılmama, teorik ve uygulamalı dersleri kavramada güçlük yaşama, klinik uygulama becerilerini geliştirmede yetersiz kaldıkları şeklinde sorun yaşadıkları belirlenmiştir (12, 19, 24, 32, 34, 35, 37). Öğrencilerin yaşadıkları bu sorunlar öğrenme yaşantılarıyla ilgili stres yaşamalarına neden olduğundan araştırmadan elde edilen bu sonuç beklendiği bir bulgu olarak değerlendirilmektedir.

5. Sonuç ve Öneriler

Hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin ve tükenmişlik düzeylerinin orta, algılanan streslerinin yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Tükenmişlik ile algılanan stres arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Bilişsel, duyuşsal ve psikomotor öğrenme alanlarına yönelik gerekli içeriklerin öğrenim çıktıları, öğretim stratejilerinin, değerlendirme yöntemlerinin öğretim elemanları tarafından öğrencilere açık bir şekilde sunulması, öğrenci-öğretim elemanı etkileşimi, fiziki alt yapı sorunları, teknik destek alamama gibi öğrencilerde uzaktan eğitim ile ilgili stres oluşturabilecek, uzaktan eğitime yönelik tutumlarını olumsuz etkileyebilecek dışsal engelleyici faktörlerin iyileştirilmesi önerilmektedir. Üniversite yöneticilerinin lisans programlarına uzaktan eğitimin aktif şekilde entegre edilebilmesi için hemşirelik müfredat programlarına dijital okuma ve yazmaya ilişkin dersleri eklemesi önerilmektedir.

Tablo 5. Öğrencilerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (n = 137)

Değişkenler	n	Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşler Ölçeği				Algılanan Stres Ölçeği			Tükenmişlik Ölçeği				
		X±SS	t / F	p	Bonferroni	X±SS	t / F	p	X ±SS	t / F	p		
Yaş	18-19	30	37,43±11,39	1,143	0,322	44,33±7,13	1,046	0,354	42,83±12,17	0,067	0,935		
	20-21	58	41,05±13,19									45,89±7,22	43,96±13,23
	21+	49	41,61±12,44									43,87±7,78	43,40±15,79
Cinsiyet	Kadın	84	38,58±12,67	-2,232	0,027*	45,57±0,80	1,430	0,155	46,02±1,56	2,717	0,007**		
	Erkek	53	43,43±1,63									43,71±1,01	39,54±1,68
Sınıf	1.Sınıf	51	39,16±11,53	3,073	0,030*	3>2	0,136	0,938	43,33±13,00	0,435	0,728		
	2.Sınıf	36	37,00±11,02									44,58±7,54	45,63±15,03
	3.Sınıf	33	45,54±13,96									45,44±7,33	44,93±6,75
	4.sınıf	17	41,70±12,56									44,2±8,91	42,47±16,74
Gelir durumu	Gelir < Gider	6	45,83±15,05	0,782	0,460	38,16±7,83	2,801	0,064	31,33±7,84	2,826	0,063		
	Gelir = Gider	58	39,41±11,87									44,724±7,12	42,94±14,27
	Gelir > Gider	73	40,45±12,56									45,50±7,44	44,97±13,59
En uzun yaşanılan yer	İl	65	40,04±12,87	0,640	0,529	44,75±7,98	0,078	0,925	42,75±15,01	1,298	0,276		
	İlçe	43	42,13±13,17									45,20±7,50	46,20±10,88
	Köy	29	38,89±10,97									44,55±6,08	41,24±15,11
Kişisel bilgisayar	Evet	25	43,60±14,03	1,386	0,168	42,16±6,89	-2,031	0,044*	40,96±13,28	-1,018	0,311		
	Hayır	112	39,85±12,17									45,54±7,42	44,08±14,03
Ev interneti	Evet	91	40,59±11,92	0,174	0,862	44,78±7,35	-1,163	0,871	42,08±13,69	-1,705	0,090		
	Hayır	46	40,19±13,88									45,00±7,62	46,34±14,03
Kronik hastalık	Evet	17	38,82±13,52	-5,72	0,568	47,41±8,90	1,526	0,129	53,00±10,47	3,098	0,002*		
	Hayır	120	40,69±12,46									44,49±7,15	42,17±13,83
Sigara kullanma	Evet	24	44,20±12,50	1,619	0,108	46,04±5,10	0,863	0,390	43,66±12,60	0,057	0,954		
	Hayır	113	39,66±12,48									44,60±7,81	43,48±14,21
Uyku problemi	Evet	80	40,45±13,56	-0,11	0,991	46,11±7,34	2,392	0,018*	49,01±11,38	6,184	0,000**		
	Hayır	57	40,47±11,12									43,08±7,22	35,80±13,52
Bölümü isteyerek seçme	Evet	85	40,84±12,31	0,460	0,646	44,20±7,42	-1,323	0,188	41,32±14,06	-2,397	0,016*		
	Hayır	52	39,82±13,06									45,92±7,35	47,09±12,97
Bölümden memnuniyet	Evet	101	40,50±12,05	0,070	0,944	43,66±7,28	0,957	0,01*	41,47±13,07	-2,962	0,004**		
	Hayır	36	40,45±12,56									48,19±6,82	49,25±14,71

*p<0,05, **p<0,01, t= Student t testi, F= One way Anova test

6. Alana Katkı

COVID-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitimin yürütülmesinde oluşan problemler / eksiklikler ortaya çıkmıştır. Bu araştırma hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüş ve tutumlarının olumlu olarak geliştirilmesinde ilişkili olan etmenlerin belirlenmesinde etkili olmuştur. Hemşirelik eğitimi veren kurumların eğitim-öğretim sürecini yapılandırırken süreç içerisinde yaşanabilecek problemlerin önlenmesinde rehber niteliğindedir.

Sınırlılıklar

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Birincisi, araştırmanın sonuçları araştırmanın yürütüldüğü üniversitedeki hemşirelik öğrencileri ile sınırlı olmakla birlikte ülkemizdeki hemşirelik öğrencilerine

genellenemez. İkincisi, araştırmadan elde edilen sonuçlar öğrencilerin kendi öz bildirimlerine dayanmaktadır.

Araştırmanın Etik Yönü

Bu araştırma için hemşirelik öğrencilerinden bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Munzur Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan alınmıştır (Karar No: 2021/7-06, Karar Tarihi: 29.04.2021). Araştırmanın yürütüleceği kurumdan izin alınmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin kullanımı için yazarlardan e-posta, öğrencilerden çevrim içi onam alınmıştır.

Çıkar Çatışması

Bu makalede herhangi bir nakdi/aynı yardım alınmamıştır. Herhangi bir kişi ve/veya kurum ile ilgili çıkar çatışması yoktur.

Yazarlık Katkısı

Fikir/Kavram: AY, SA; **Tasarım:** AY, SA; **Denetleme:** AY, SA; **Kaynak ve Fon Sağlama:** AY, SA; **Malzemeler:** AY, SA; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** AY, SA; **Analiz/Yorum:** AY, SA; **Literatür Taraması:** AY, SA; **Makale Yazımı:** AY, SA; **Eleştirel İnceleme:** AY, SA.

Kaynaklar

- Park K, Moon S, Oh J. Predictors of academic achievement in distance learning for nursing students. *Nurse Educ Today*. 2022;108:105162. DOI: 10.1016/j.nedt.2021.105162.
- Durgun H, Can T, Avcı AB, Kalyoncuoğlu B. Covid-19 sürecinde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşleri ve kaygı düzeyleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*. 2021;14(2):141-7.
- Cook DA, Levinson AJ, Garside S, Dupras DM, Erwin PJ, Montori VM. Instructional design variations in internet-based learning for health professions education: a systematic review and meta-analysis. *Acad Med*. 2010;85(5):909-22. DOI: 10.1097/ACM.0b013e3181d6c319.
- Hauze S, Marshall J. Validation of the instructional materials motivation survey: Measuring student motivation to learn via mixed reality nursing education simulation. *International Journal on E-Learning*. 2020;19(1):49-64.
- Caliskan S, Suzek S, Ozcan D. Determining student satisfaction in distance education courses. *Procedia Computer Science*. 2017;120:529-38. DOI: 10.1016/j.procs.2017.11.275.
- Chen C-H, Su C-Y. Using the Book Roll e-book system to promote self-regulated learning, self-efficacy and academic achievement for university students. *Journal of Educational Technology & Society*. 2019;22(4):33-46.
- Lahti M, Hätönen H, Välimäki M. Impact of e-learning on nurses' and student nurses knowledge, skills, and satisfaction: a systematic review and meta-analysis. *Int J Nurs Stud*. 2014;51(1):136-49. DOI: 10.1016/j.ijnurstu.2012.12.017.
- Watts L. Synchronous and asynchronous communication in distance learning: A review of the literature. *Quarterly Review of Distance Education*. 2016;17(1):23-32.
- Bdair IA. Nursing students' and faculty members' perspectives about online learning during COVID-19 pandemic: A qualitative study. *Teaching and Learning in Nursing*. 2021;16(3):220-226.
- Chandra Y. Online education during COVID-19: perception of academic stress and emotional intelligence coping strategies among college students. *Asian Education and Development Studies*. 2021;10(2):229-238. DOI: 10.1108/AEDS-05-2020-0097.
- Karakuş N, Ucuzsatar N, Karacaoğlu MÖ, Esendemir N, Bayraktar D. Türkçe öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*. 2020;19(2):220-241. DOI: 10.29000/rumelide.752297.
- Kaya Y, Akın Işık R. Covid-19 pandemisi'nin ilk döneminde uygulanan zorunlu uzaktan eğitim sisteminin hemşirelik eğitimine katkısı ve zorlukları: nitel bir çalışma. *J Educ Res Nurs*. 2021;18(Sup. 1):76-84. DOI: 10.5152/jern.2021.67365.
- Oducado RMF, Estoque H. Online learning in nursing education during the COVID-19 pandemic: Stress, satisfaction, and academic performance. *Journal of Nursing Practice*. 2021;4(2):143-53. DOI: 10.30994/jnp.v4i2.128.
- Zhang W, Wang Y, Yang L, Wang C. Suspending classes without stopping learning: China's education emergency management policy in the COVID-19 outbreak. *J Risk Financial Manag*. 2020;13(3):55. DOI: 10.3390/jrfm13030055.
- Adnan M, Anwar K. Online Learning amid the COVID-19 pandemic: Students' perspectives. *Journal of Pedagogical Sociology and Psychology*. 2020;2(1):45-51.
- Alam F, Yang Q, Bhutto MY, Akhtar N. The influence of E-learning and emotional intelligence on psychological intentions: study of stranded Pakistani students. *Front Psychol*. 2021;12:715700. DOI: 10.3389/fpsyg.2021.715700.
- Özbay Ö, Çınar S, editors. Views of nursing students on distance education. *EDUCCON Empower Teaching*; 2020.
- Turan Z, Gürol A. Eğitimde acil bir dönüşüm: Covid-19 pandemisi döneminde çevrim içi ders alan üniversite öğrencilerinin stres algıları ve görüşleri. *HAYEF: Journal of Education*. 2020;17(2):222-242. DOI: 10.5152/hayef.2020.20018.
- Kürtüncü M, Kurt A. COVID-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. 2020;7(5):66-77.
- Yanık D, Yeşilçınar İ. COVID-19 pandemi sürecinde yaşanan sosyal izolasyonun hemşirelik öğrencileri üzerindeki etkileri: Niteliksel araştırma. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*. 2021;8(2):103-112.
- Sümbüloğlu K, Sümbüloğlu V. Biyoistatistik. 18. baskı. Hatiboğlu Basım: Ankara; 2017. 264-265 s.
- Kıralı FN, Alıcı B. Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim algısına ilişkin görüşleri. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*. 2016;8(30):55-83.
- Şenocak SÜ. Hemşirelik öğrencilerinde algılanan stres, algılanan sosyal destek, öznel iyi oluş ve ilişkili faktörler [Yüksek Lisans Tezi]. [Aydın]: Adnan Menderes Üniversitesi; 2016.
- Thapa P, Bhandari SL, Pathak S. Nursing students' attitude on the practice of e-learning: A cross-sectional survey amid COVID-19 in Nepal. *PLoS one*. 2021;16(6):e0253651. DOI: 10.1371/journal.pone.0253651.
- Yıldırım S, Yıldırım G, Çelik E, Karaman S. Uzaktan eğitim öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşleri: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. 2014;3(3):365-70.
- Cohen S, Kamarck T, Mermelstein R. A global measure of perceived stress. *J Health Social Behav*. 1983;24(4):385-96.
- Eskin M, Harlak H, Demirkıran F, Dereboy Ç. Algılanan stres ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Güvenilirlik ve geçerlik analizi. *New/Yeni Symposium Journal*. 2013;51(3):132-140.
- Tümkaya S, Çam S, Çavuşoğlu İ. Tükenmişlik ölçeği kısa versiyonunun Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *ÇÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2009;18(1):387-398.
- Malach-Pines A. The burnout measure, short version. *International Journal of Stress Management*. 2005;12(1):78-88. DOI: 10.1037/1072-5245.12.1.78.
- Sarıkaya M. Pandemi sürecinde uzaktan eğitime ilişkin müzik eğitimi ana bilim dalı öğrencilerinin görüşleri. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*. 2021;27(46):92-100.
- Köse E, Ekerbiçer H, Şahim AM, Çakmak A, Derici A, Hoşşevven A, et al. Attitudes of medical faculty students towards distance education and related factors during the pandemic period. *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2021;6(3):453-60.
- Keskin Kızıltepe S, Kurtgöz A. Hemşirelik öğrencilerinin Covid-19 pandemisi sürecinde aldıkları uzaktan eğitime yönelik tutum ve görüşlerinin belirlenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2020;13(74):558-566.
- Uysal M, Karagöz AE. Aday öğretmenlerin Covid-19 pandemi sürecinde yürütülen uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin tutumlarının incelenmesi: Atatürk öğretmen akademisi örneği. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*. 2021;5(4):1274-90.
- Arslan Şeker S, Bayram A. COVID-19 Pandemi sürecinde hemşirelik öğrencilerinin e-öğrenmeye ilişkin tutumları ile öğrenme algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*. 2022; 15(4):468-486. DOI: 10.46483/deuhfed.946855.
- Gherheş V, Stoian CE, Fărcaşiu MA, Stanici M. E-Learning vs. Face-to-face learning: Analyzing students' preferences and behaviors. *Sustainability*. 2021; 13(8), 4381. DOI: 10.46483/deuhfed.946855.
- AlOsta MR, Khalaf IA. Nursing students perception of e-learning during COVID-19 Pandemic; a literature review. *Medico-Legal Update*. 2021;21(4). DOI: 10.37506/mlu.v21i4.3141.

37. Diab, GMAEH, Elgahsh, NF. E-learning during COVID-19 pandemic: Obstacles faced nursing students and its effect on their attitudes while applying it. *American Journal of Nursing Science*. 2020; 9(4), 295-309. DOI: 10.11648/j.ajns.20200904.33.
38. Çavuşoğlu G, Acar K. Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik görüşleri ile yaşam boyu öğrenme düzeyleri arasındaki ilişki. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*. 2020;11(3):207-20. DOI: 10.17155/omuspd.819058.
39. Çetin Y. Covid-19 pandemi sürecinde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitime yönelik tutumları. *Karya Journal of Health Science*. 2021;2(2):49-54. DOI: 10.52831/kjhs.902627.
40. Demir Ö, Narlıkaya Z. Covid-19 salgını sürecinde muhasebe ve finans derslerini alan öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin tutumlarının araştırılması. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*. 2020;7(60):2894-2904. DOI: 10.26450/jshsr.2104.
41. Gündüz AY. Öğretmen adaylarının uzaktan eğitim algısı [Yüksek Lisans Tezi]. [Sakarya]: Sakarya Üniversitesi; 2013.
42. Başar M, Arslan S, Günsel E, Akpınar M. Distance education perceptions of prospective teachers. *Journal of Multidisciplinary Studies in Education*. 2019;3(2):14-22.
43. Serçemeli M, Kurnaz E. Covid-19 pandemi döneminde öğrencilerin uzaktan eğitim ve uzaktan muhasebe eğitimine yönelik bakış açıları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*. 2020;4(1):40-53.
44. Cao W, Fang Z, Hou G, Han M, Xu X, Dong J, et al. The psychological impact of the COVID-19 epidemic on college students in China. *Psychiatry Res*. 2020;287:112934. DOI: 10.1016/j.psychres.2020.112934.
45. Üstün A, Özberk N. Pandemi döneminde uzaktan eğitime dahil olan üniversite öğrencilerinin mesleki gelişimine ilişkin kaygıları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. 2021;8(4):76-95.
46. Karabulut N, Yaman Aktaş Y, Gürçayır D, Bulut G, Kara A, Yıldız B. The effect of perceived stress and personality types of nursing college students on attitudes towards nursing profession during Covid-19 pandemic. *Vulnerable Children and Youth Studies*. 2021;16(4):345-57. DOI: 10.1080/17450128.2021.1954738.
47. Tuğut F, Tuğut N, Yeşildağ Çelik B. Sağlık alanında okuyan öğrencilerin Covid-19 pandemi sürecinde durumluk süreklilik kaygı, algılanan stres ve depresyon düzeylerinin belirlenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 2021;6(2):136-144.
48. Dereceli Ç. Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin covid 19 sürecinde algıladıkları stres düzeylerinin psikolojik sağlamlık üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*. 2021;5(2):74-81.
49. Baykal D, Koç Tütüncü S. The perceived stress of paramedic students and paramedics on their stress coping behaviors during COVID. *Genel Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2021;3(2):90-101.
50. Ersin F, Kartal M. The determination of the perceived stress levels and health-protective behaviors of nursing students during the COVID-19 pandemic. *Perspect Psychiatr Care*. 2021; 57(2):929-935. DOI: 10.1111/ppc.12636.
51. Aslan H, Pekince H. Nursing students' views on the COVID-19 pandemic and their perceived stress levels. *Perspect Psychiatr Care*. 2021;57(2):695-701. DOI: 10.1111/ppc.12597.
52. Alan N, Tuna Oran N. Hemşirelik fakültesi sınıf öğrencilerinin mizah tarzları ile tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Medical Sciences*. 2019;14(2):82-92. DOI: 10.12739/NWSA.2019.14.2.1B0068.
53. Turan N, Kaya H, Özşaban A, Özdemir-Aydın G, Özçelik K, Güneş E. Hemşirelik öğrencilerinin empati ve tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*. 2019;27(2):119-132. DOI: 10.26650/FNJN404701.
54. Gündüz B, Çapri B, Gökçakan Z. Üniversite öğrencilerinin tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2012(19):38-55.
55. Arkan G, Ordın YS, Haney MÖ. Hemşirelik öğrencilerinin mesleki değerleri ve tükenmişlik düzeyi arasındaki ilişki. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2019;3(3):443-450.
56. Denat Y, Dikmen Y, Yılmaz G, Karalar D. Hemşirelik öğrencilerinin tükenmişlik düzeyi ve etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*. 2018;11(3):218-223.
57. Kaya ŞD, Arıöz A. Ebe ve hemşire öğrencilerinde tükenmişlik düzeyi ve etkileyen faktörler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2014;(31):89-99.
58. Aydın D, Akay B, Baydemir S. Hemşirelik öğrencilerinde tükenmişlik ve etkileyen faktörler. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 2017;7(1):19-23.
59. Büyükhahin Çevik G, Doğan İ, Yıldız MA. Pedagojik formasyon eğitimi alan öğrencilerin yılmazlık ve tükenmişliklerinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2016;12(3):971-984. DOI: 10.17860/mersinefd.282395.
60. Tansel B. Üniversite öğrencilerinin tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2015;44(2):241-262.
61. Ertekin Pınar Ş, Bilgiç D, Demirel G, Akyüz M, Karatepe C, Sevim D. Sağlık alanlarında okuyan üniversite öğrencilerinin tükenmişlik ve yaşam doyumları arasındaki ilişki. *TAF Preventive Medicine Bulletin*. 2015;14(4):284-292.
62. Khosrobeigi Bozchaloei F, Zeighami Mohammadi S, Rasooli S. Correlation between Online Learner Readiness with Psychological Distress related to e-Learning among Nursing and Midwifery Students during COVID-19 pandemic. *Journal of Nursing Education*. 2022;10(6):11-21.